

RESNI GLASOVI

Izhaja dvakrat na mesec in velja za četrto leta 50 kr. — Inozemci doplačajo poštnino. — Za oznanila plačuje se od četrstopenjske petit-vrste po 5 kr., če se enkrat, po 4 kr., če se dvakrat in po 3 kr., če se večkrat tiska. — Sprejeti se bodo le frankovani listi. — Rokopisi se ne vračajo. — Pisma in dopisi, kakor tudi reklamacije in oznanila naj se pošljejo na uredništvo, naročnina in inseratne pristojbine pa na upravništvo »Resnih Glasov« v Rudolfovo.

Rojakom!

Nov časopis! Preveč jih itak že imamo; Slovencem bi zadostoval jeden političen dnevnik, jeden gospodarski list in jeden učiteljski list. Ti bi imeli dosti duševne in gmotne podpore. In kar bi nam zraven treba bilo, bil bi po srečnej roki uredovan nemški list, ki bi Nemcem doma in izvan domovine naše težnje, naše stališče razmotrival, ter tako tudi v nemških krogih vire spoznavanja našega naroda odpiral.

Tega mnenja smo tudi mi, ki smo se odločili, ta list izdajati; ali razmere so take, da smo primorani z novim listom na dan stopiti.

Na Slovenskem so se pred kratkim vršile volitve državnoborskih poslancev. Kakor je bilo naprej videti in kakor se je po neodvisnih slovenskih časopisih že pred volitvami izjavilo, je nezadovoljnost z zdajšnjimi razmerami posebno na Dolenjskem velika. Nobeden človek, ki je le par dni na Dolenjskem živel, nemore tajiti, da je reva Dolenjske velika. — Tako ne more naprej iti, vse pride ob nič, govorilo se je prav resno.

Novi močje in talenti, kolikor možno iz središča Dolenjske, se morajo kandidirati za poslance, bila je parola mej kmeti in mestjani osrednjih dolenjskih pokrajin.

Centralni volilni odbor v Ljubljani je zaključil, da postavi vse stare poslance za kandidate in postavil jih je, akoravno bi po boljši informaciji sprevidel, da z vsemi ne bo šlo. Nezadovoljnost našega ljudstva na Dolenjskem postala je potem večja in ljudstvo je djalo, da ima v slednji instanci vendar le ono odločevati o kandidatih. — Sodilo je, da centralnemu volilnemu odboru okolsčine na Dolenjskem niso dovolj znane in da od centralnega volilnega odbora priporočenim kandidatom ni resna volja, pečati se z zboljšanjem žalostnih razmer dolenjskih okrajev.

Dan na dan izseljuje se dolenjski moški ljud v Ameriko, kmetje zapuščajó svoje kmetije, ker doma še za sol ni zaslužiti. Trgovci in obrtniki so tožili, da gre vse na rakovo pot, da na krmilu stoječa narodna stranka samo jezikovno vprašanje goji, da se ne briga za gmotne potrebe slovenskega ljudstva; poslanci sami so priznavali, da so bili gledé Dolenjske pasivni.

Zahtevali so volilci druge močje, ki bi krepkeje zastopali interese svojih okrajev in ko se je centralni volilni odbor tej zahtevi z vsemi mogotimi sredstvi ustavljal, odpovedalo je ne samo meščanstvo, ampak tudi zavedno ljudstvo na kmetih svojo pokornost. Nasledki tega so znani. — Ako bi to nekova naša žurnalistika mirno zabeležila ter se upognila ljudske volji, bilo bi vse lepo mirno ostalo na Dolenjskem. Ali tega naša takozvana neodvisna imenovana žurnalistika nij storila. Z vso mogočo strastjo napadali so se po njej posamezni volilci. Kar cela mesta so se dela v prokletstvo. Večini narodnega meščanstva na Dolenjskem bilo se je z vso robatostjo v obraz; posamezni možje, ki rok križem ne držijo, kjer gre za delo za domoljubno našo stvar, deli so se na razen; sploh pisarilo se je proti dolenjskemu imenovanemu meščanstvu došti hujše, nego kedaj proti onim meščanom, ki v potujčenji slovenskega naroda vidijo nebesa slovenskemu narodu.

Vsa imenovanim žurnalistom na razpolaganje stoječa sofistika uporablja se v to, da bi se nekaterim volilcem pravica vzela in zakonitost dovršene volitve v dolenjskih mestih omajala.

Molčalo na vse to po nekaterih domačih listih na sramoto ostavljeno meščanstvo; ali ker le nij bilo miru, se je dan za dnevom po naših merodajnejših vabljeni klicalo na boj, ustanovil, ustanoviti se je moral ta list. — Dolenjski prav resno jemljemo našo revno in našo dolenjsko narodno meščanstvo po neodvisni in listu svo, mej volitvami zavzeto stališče, daniti svojo po domačih ljudeh neopravičeno, pred drugim slovenskim svetom napadano narodno čast in ker je že na tem, da govori, razkriti hoče tudi vso revno Dolenjske slovenskemu svetu ter zraven objasniti stališče slovenstva sploh, s posebnim ozirom na slovenski Štajer ter Koroško.

To je program »Resnih Glasov.«

Izhajal bo ta list dvakrat na mesec in le tako dolgo, da svoj program dovrši.

Pisali bomo mirno, stvarno, akoravno brez obzirno.

Ako zraven na kako rano na organizmu slovenskega naroda zadenemo, ne moremo za to; ako se hočejo te rane zaceliti, treba jih poznati; s prikrivanjem se le škoduje. Osobne mržnje ne poznamo, in sledili v osobnej strasti ne bomo našim drugim

časopisom, ki v osebnostih proti domačinom svojo ženjaliteto čitateljem predlagajo. Imeli bi gradiva, da nekatere posamezne osebe osvetimo, kakor zaslužijo, ali kakor odrekamo drugej žurnalistiki pravico osebnih strastnih napadov na posamezne osebe, tako tudi sebi. — Tako nehanje narodu preseda in ako ne bi, nespodobno je in ono le množi vrste onih, ki že komaj čakajo, da zadnji Sloven izginé iz krasne njegove domačije. S tem vabimo na naročbo in prijatelje naših teženj prosimo za v gori navedenem zmislu pisane dopise. Gosp. dopisniki se posebno prosijo, da nam pošljejo objektivno in resnično pisane razprave o delu in nehanji našega ljudstva na Dolenjskem v duševnem in gmotnem oziru. Naj »Resni Glasovi« tudi kulturne, gospodarske slike iz Dolenjskih krajev podajajo, da se naši merodajnejši ne bodo mogli izgovarjati s tem, da niso vedeli za revo toliko važne Dolenjske.

Lastništvo in uredništvo.

Dolenjske volitve.

I. Dolenjska stran naše domovine, plodona si, lepa stran slovenskih krajev; ali tvoje gozde pokončava za male novce lesni trgovci in kar ta ne more, trgovec z ogljem. Ako to delo še nekaj let trpi, bodo v nekaterih krajih gozdi tako pokončani, da bo moral kmet pri graščaku za velik denar les za potrebo kupovati. Nij drugače mogoče.

Sol, olje, obutev mora, biti in davčni eksentor ne čaka in ob slabej letini napravljeni dolgovi se morajo plačati in v času, kjer nij zrna v kašti, se mora živeti; živ nemore človek v zemljo. A vino rodi. Tam ob Savi, ob železnici ga sicer vsega po 9 do 12 fr. vedro prodajo in tam v osrednjih krajih, kjer kaci 80 tisoč duš živi in se veliko šrtinov vina in dobrega vina pridelava, tam ga vinorejci sami spijejo; vožnja je predraga, ako ga v Ljubljano ali Karlovec pelje ga stane vožnja najmanj polovico vrednosti vina, če ne več. — O družih poljskih pridelkih nij govoriti, spečati se jih nič ne more; nij trga zaradi komunikacij. — Živinorejci! Kdo več premore, nego kravco in par voličkov v osrednjih krajih Dolenjske, je redek mož, 2 tretinki ljudi komaj kravco ima. — Živinoreja terja nekaj kapitala. Ali vzemimo naša mala posestva, polovice,

LISTEK.

Delikatne stvari!

I.

Mali pogled po zgodovini slovenskega naroda zadnjih petdeset let ne more škoditi. — Buditi se je začel v tej dobi narod naš intenzivnejši iz spanja, v kojega ga je spravil nemški feudalizem. To buđenje s prva ni imelo sovražnikov. Bilo je nedolžno, mirno. Prišlo pa je leto 1848 in jakše je postajalo slovensko gibanje, in v letih 1860 do 1870 bilo je že precejšnje. Na slov. Štajerskem delalo se je najintenzivneje, tam imelo je to delo svoje najbolje zastopnike in v Tomsčju ženjalnega svojega žurnalista. Spretno vodena tedanja žurnalistika, tabori po vsem Slovenskem in navdušeno delo mladih in starih rodoljubov izbudilo je precej narod.

To gibanje zapazilo je nemštvo na mejah, nemštvo v naših krajih. Ali ker smo ostro postopali in ljudje niso dosti brati znali v slovenskem

jeziku pisanih stvari (nemška sola je se do tedaj brati učila in nemški inženjerji gradili so železnice po naših krajih in toplice, premogokopi in tovarne navlekli so nemškega ljudstva v naše kraje), našlo je naše gibanje nekaj upora v mestih in trgih; besede »nemčur«, »nemskutar« so se rodile. — Pod hudim pritiskom Herbst-Giskra-Lasser-Auersperg probujavali smo se, zbudili našega kmeta, ali na slov. Štajerskem ter Koroškem zgubili v krajih ob železnici po večjem meščanstvo in nemštvo povzdigovalo se je tudi na slovenskem Kranjskem in Italijanstvo na obalah Adrije v mestih in trgih.

Železnice odprle so svet; čudom se je čudil naš mož, peljaje se vanj in ker se je dosti nemštva naselilo mej nami (ubožni narod, imeli nismo delavce modernega sveta), slo je naše meščanstvo v marsikaterem mestu ali trgu na slov. Štajerskem ali Koroškem z Nemci. Mi smo bili navdušeni ljudje, šale nismo razumevali, »nemčurje« smo jih krstili ljudi, ki nas niso razumeli ter jih v najlepšem navdušenju tirali v nemške roke.

Ali jedno dobro storilo se je, kmet po večjem in meščan po nenevarnih pozicijah zbudil, navdusil se je za domorodno reč in mladina ogrela se je za težnje probuditve, rešitve, omike slovenskega naroda na slovenske podlagi.

Ta mladež bila je pa izgojena po omiki XIX. stoletja, izgojeni so bili starejši neduhovni možje v njej. Prišlo je v letih 1872 do 1874 do nečega tekmovalja mej duhovnimi in neduhovnimi voditelji, in razložili smo se, deleči v »mlade« in »stare«. — Merili smo se nekaj časa in videli, da imajo »stari« duhovni konservativno maso kmetkega ljudstva precej za seboj, mi »mladi« zavednejše kmete in narodno meščanstvo; a že odtujeno (precejšnje) meščanstvo ni na hip sledilo. — Zraven uvideli smo vsi, da se nemštvo veseli našega razpora ter da v razporu ne moremo uspešno zoperstavljati se po vladah podpiranemu nemstvu in našim žojim hodečim ljudem; pomirili smo se. — Ali tedaj pokazali so takozvani »mladi«, po večjem narodni meščani, posvetno zastopstvo istega, da niso brez zaslonbe v narodu ter da imajo dosti moči v omiki mož, raznovrstnih neduhovnih učenjaskih disciplin in respektovale se je moč obeh strank mej saboj in delalo se je naprej složno. Jurčič in drugi imponirali so, močna roka Bleiweissova je potem vse vodila, Bleiweiss pa je uvaževal, kar je Jurčič rekel. Bleiweiss in Jurčič sta umrla. Instinktivno čutili smo na slov. Kranjskem oni, kojim ne gre za to, da prvo mesto mej narodom zavzame, da smo po Bleiweissu in Jurčiču neizmerno veliko z-

našli. Nij dobro, če se v prevelikej strasti kako važno delo započne. Margherijanci si domišljevali, da so oni gospodarji situacije bili; ali bili so to dejansko nemški Schulvereinovci. Po komandi dr. Weitlofa, predsednika slaboglasnega nemškega Schulvereina na Dunaji, ter dr. Suppana v Ljubljani in drugih voditeljev Nemcev in slednjic po komandi Nemcev v našem in kočevskem mestu hodili so narodni Margherijanci v volilni boj. Ne da se tajiti, da je pred volitvami tudi tirolski Greuter po necem sorodniku v našem mestu inspiriral naše Margherijance, ali v dnevih 3., 4. in 5. junija, ob času ožje volitve, bil je le nemški schulverein voditelj narodnih Margherijancev. Dosti, dosti bi lahko povedali o tem, kako so naši ljudje okolo Nemcev hodili in poslušali, kaj jim bodo ti povedali in kako so konferirali možje kristalno čistega onega nemštva, ki vešala postavlja slovenstvu in naši možje, ali to vse nij za javnost.

Margherijancem je otreznjenim na misel prišlo, da to vendar ne more tako dobro biti, za kar se najljutejši sovražnik slovenskega ljudstva, nemški Schulvereinovec, ki ima vodilo, v naših prelepah slovenskih krajih prostor napraviti za doma na Nemškem preobilno število nemških ljudi, za „Jung-Deutschland“, kakor pravi Roscher, o kojem sajari avstrijski in neavstrijski Nemec brez razlike politične barve — z vso gorečnostjo poteguje. Ti pametnejši Margherijanci se sicer tolažijo s tem, da je našim Nemcem za to šlo, po Šukljetovi pobedi deželnemu predsedniku na Kranjskem vreči poleno pod noge; nič ne pomaga ta argument, ali ne vedo, da glede tega predsednika velja ravno isto? Zakaj neki ti Nemci gosp. Winklerja tako ljuto sovražijo? Zaradi tega vendar ne, ker je neki Slovincem sovražen? Pa Nemcem nij na tem bilo; ker, ako bi Šuklje podlegel, 93 glasov narodne večine bi dosti povedalo svetu in gosp. Winklerja bi vpihana navedena onemogla sapa v kupici vode ne omajala ter kacemu Nemcu prostor napravila; nemški voditelji na Dunaji, v Ljubljani niso neumni ljudje, kaj tacega prav hitro pogruntajo; — njihova nakana je bila, skrbeti za to, da ne pride preveč takih slovenskih poslancev ven na Dunaj, ki bi imponirali, ki bi nemara kacemu napadalcu slovenstva: Plenerju, Forregerju tudi iz kranjsko-slovenskega stališča posvetili domov. Šuklje je, recimo, kar hočemo, mož za to, zmožen za tako delo. Mogoče je, da slovenski Margherijanizem po svojih boljših glavah tudi to sprevidja, ali jezijo se tudi ti na tihem; drugi si hladijo jezo v „Slovenskem Narodu“ in v „Slovcu“, in iz tega je videti, kako neusmiljeno se vsi brez razločka jezijo. Nemškemu schulvereinu so Šukljetovi volilci povedali jako razumljivo, kar je zaslužil, utikajoč se mej nas in zaradi tega tako neutolažljiva jeza? Ali ste pametno ljudstvice!

To je bilo vendar proketo prav? Na slovenskem Štajerskem ljudje to sprevidjajo, le tu na Kranjskem slovenski Margherijanizem neče nič videti. Za tako naivne vas vendar ne moremo vzeti, da bi vam spodtikavali, da mislite, da je vaš kandidat atlas, ki slovenski svet nosi; to on še tistim nij, ki so v korteževanju zanj svojo

To vse naše nehanje pa si je zapomnil nek mož; zdaj je bil čas, da vstopi z odprtim vizirjem v areno, zdaj je bil čas za to, pridobiti si neko nadvlado in z njim nadvlado po njem zastopanega sistema. — Njegov sistem ima po deželi, na kmetih veliko moč; z njim se mora računati, ako hoče kdo dobiti mandat; prijaznost reprezentantov tega sistema, oziroma vodje istih, iskati mora ta in oni; zdaj in nikdar več — dejal je ta mož, zdaj ste razkršeni, „mojo“ pomoč morate imeti, ki sami celota niste mogli ostati. — Ta mož zdaj odločuje, on se jemlje za botra, njemu se kandidatje priporočajo, proseči ga za pomoč in on oblastno piše: „Jaz“ hočem spraviti tega in onega do mandata. — Ako drugi izmed vodstva niso zadovoljni s kakim kandidatom, morajo na tihem, za hrbtom našega vsemogočnega delati. — Tako stojimo na slovi Kranjskem. — Ali to nič ne bi delo, vsega-mogočnej je domoljuben; kaj je tudi na tem, da deklamira: „Dajte debele ljudi v moje spremstvo, ki po noči dobro spijo“, v velicem slogu bomo „konservativno“ politiko gnali — ali naše meščanstvo, kaj poreče pa ono na to? O tem prihodnjic.

gmotno korist, če tudi le za par tednov, našli. Kaj tedaj preostaja, da bi človek le količkaj vašo jezo razumeti mogel? „Šuklje je zlodijev človek, vse je v nered spravil; Šuklje nas bo izdal, Šuklje je vse drugo, nego dober genij slovenskega naroda; pokazati se mu je moralo, kako ga narod črti“, pravite zdaj po volitvah. Nemški kolovodje na Dunaji, v Ljubljani imajo vsaj toliko pameti, nego najpametnejši slovenski Margherijanec in ti vse to nijso videli v Šuklje-tu. Strastno in z ukajočim veseljem bi se ga bili oklenili, ako bi bil Šuklje po njihovem sprevidu le desetinka tega, kar mu očitavate, ter se s tem tolažite. Ako bi Šuklje tem Nemcem to, kar se na slovenskem Kranjskem po domačinih o njem le domneva, ej, posegli bi Weitlofijanci tudi tedaj strastno po njem, ko bi bil nasprotni kandidat kakemu hūdemu Nemcu. Kaj zamore jeden Nemec škoditi slovenstvu, koliko pa tak „zlodij“, kakor bi bil Šuklje po vašej argumentaciji še zdaj, ko nas je Nemec in najzagrizenejši „slovenstvu“ sovražni Nemec učil, da on v njem le vidi človeka, ki zamore slovenstvu veliko koristiti, nemštvo na Kranjskem pa nemara škoditi.

Žal nam je, da vam moramo to razjasniti, ali vi ste tako dolgo drezali v nas in to po (mej nami rečeno) najnespametnejših dopisnikih, ki ste jih najti mogli v našem mestu, ki so nemara dobri strokovnjaki ali nesrečno slabi žurnalisti, da nas je potrpežljivost zapustila. Ne moremo za to, ako drugi slovenski svet, kojemu naš list v roke pride, ne bo kaj prida sodil o vašej premetenosti, koja se je dr. Weitlofu in njegovim starejšim in mlajšim občudovalcem pri nas, v Ljubljani in Kočevju vsedla na limanice — in ki si s tem jezo ohlaja, da z neumnimi, podlimi osobnostmi polni potrpežljivi papir naših tako zvanih glavnih časopisov — kateri dopisniki še dobro zabavljati ne znajo, akoravno se iz njihovih produktov vidi, da so zraven 10 peresnikov zgizli.

Iz Toplic na Dolenjskem. Prijatelj, gotovo si se že kedaj spomladi ali po leti vozaril na južnej železnici mimo Rimljanskih in Laških Toplic na doljem Štajerji in tam ostal par ur, ali si pohodil Dobrnske toplice pri Vojuniku na slovenskem Štajerskem in bil si morebiti tudi v naših toplicah dve uri hodá od Novega Mesta. Kaj no, velikansk razloček mej navedenimi krajci! Ne govorim o drugih nemških toplicah, pa o slovenskih toplicah bom ostal, da se ne more reči, da je na Nemškem druga.

Rimljanske Toplice je pred kacími 50 leti kupil oče zdajšnjih lastnikov za 20 tisoč goldinarjev, zdaj so vredne par sto tisoč goldinarjev, Laške so se pakupile za malo tisoč, prodale za nekaj čez 100 tisoč na javni dražbi. Dosti tisoč goldinarjev so lastniki istih vtaknili v te toplice; par lastnikov je šlo pri tem na nič, ali kake so zdaj, zdaj ko železnica tik mimo njih zgradeb vozari. Pred časom železnice nijso kar nič lepše bile te toplice, nego naše imenovane na Dolenjskem; — zdaj so one palače, imajo ves komfort večjih nemških toplic, električno razsvitlavo, parke, muzike, salone mramorne separatne kopelji in Bog si ga vedi, kaj še. Kaj na tem, porečeš dolenjski putkar, so pa tudi drage! Priznam, ali kaj na tem, vendar vsako leto polne. Bogati ljudje hodijo v te toplice, ti imajo vse baže bolezni, tudi domišljene, tem se pušča na denarnici in lep, lep denar ostaja v okolici mej ljudstvom. — To je dosti vredno v žepu narodovem.

Bog ne daj, da bi le malo na to mislil, najemniku naših dolenjskih toplic, g. Kulavicu, na noge stopiti; mož stori, kar le more, da goate zadovolji; ali kaj se hoče: po trdeji cesti in dolgo, za bolnika neznosno dolgo, mora se bolnik vozariti in na slabih kolih, da pride v te toplice. Preden se na pot poda, napravi testament, ker ne vé, če ga ne bo trda, trda cesta in slab voz prej ko bo v te toplice prišel, ugonobil. — Kdor tedaj denar glešta, gre na železnico in s to tjè, kjer je ista zdravilna voda in lepa senca, da se dolg čas v fotelju prespi, ali pri dobri godbi misli na dom in akoravno drago, kaj vidi. Kdo teh pride v naše dolenjske toplice, ki so, kar se zdravilne moči dostaja, neki boljše, nego Rimljanske ali Laške na slovenskem Štajerskem. Gosp. Kulavica v Toplicah vprašajte, pa vam jih bo na prstih naštel. Koliko pa pride takih gostov, ki zgolj dolzega časa, ali domišljavosti, da so bolni, hodijo denarje trositi v dolenjske naše toplice? Ob nedeljah le mrgoli zdravih ljudi v toplicah blizu ali stran železnice;

na kratak čas pridejo; ženstvo, „večno ženstvo“ vleče in vsi, vsi ti puščajo denarje. Pa saj so bolni vojaci v dolenjskih toplicah. Hvala Bogu, da so ti; ako teh ne bi bilo in par sto dolenjskih bolnikov, zapreti bi se drugače morale. A ti vojaci in drugi mnogo manj potrosijo, kakor kacíh 50 bogatašev, ki pridejo s celo družino v kopelj drugega kova. Toplice imamo Dolenjci, dobre toplice, ali pasivne so po večjem v narodogospodarskem oziru. — Koliko lepega denarja donašale bi te dolenjske toplice na več ur na okolo našemu ljudstvu, ki bi vino, kuretnino, žito, meso in drugo spečevalo v njih; koliko goldinarjev zaslužil bi si naš ljud z fijakrovanjem, službovanjem v teh toplicah; koliko — človek ne živi samo ob kruhu — razveseljevanje je potrebno, kakor kruh — in času primerno razveseljevanje — tega bi zdravi ljudje iz okolice zavžili v teh toplicah, katere obdajajo zeleni holmi in lepe livade in nad njimi dobro pogozdeni hribi — pravi rajski kraj, kraj za najlepše parke, ko bi jedno, jedno bilo — železnica blizu, ali če tudi dve uri hodá ali vožnje! — Tako Dolenjci ne vemo uporabiti, kar nam bogata narava naših krajev podaja.

Pa, kdo se bo z Dolenjsko vkvarjal; gori v planinski raj, na Bled in kar je lepega sveta na Gorenjskem se za male denarje po ceni po Rudolfovej železnici vozarimo in preživeči tam veselo nedeljo, se vračamo zopet na delo mej tednom in Gorenjec je tudi vesel, ker se mu je pustilo par goldinarjev!

Iz Fužin na Dolenjskem. Krko, ki tožno, mirno po dolenjskeji zemlji teče, malokateri inostranec pozna; inostranci poznajo le rake iz Krke. Malokdo pozna dolino, ki se razteza ob Krki in oni del iste, ki se ob Krki razteza od Vavte Vasi — Fužin — Žužemperka navzgor. Narava je tu v Krki na veliko mestih naravne jezove napravila; velika naravna moč Krke, ki bi se dala porabiti drugod v milejših odnošajih v sto in sto dobrot, je tukaj le malo porabljena. V našej dolini in v okolici se najde prst, ki železo v sebi hrani; dosti bi bila vredna ta prst kje drugod, ne na pozabljenem Dolenjskem. Fužine imamo, lastnina so kneza Auersperga; v njih pripravljajo železo ter železne kovine. Rude ne zmanjkuje, rude bi se dobilo za veliko tovarno. Ali reva, je reva; kam z železom? Vožnja do Ljubljane ali Krškega je prebito dolga, draga. V Kočevju, kjer je dosti premoga, je 10 ur hoda, bliže premoga zdaj ni. Dovaženje premoga pride neznano drago; oglje, ki se zdaj pri pripravljenju železa uporablja, malo preveč stane, akoravno so gozdi blizu in ceni ko borovnice, se naša tovarna za pripravljenje železnine in železniska industrija ne more razširiti, ne more to postati, ko drugod, kjer je transport hiter in cen!

Tovarno za železo, lahko rečemo Dolenjci, imamo, pa ponosni ravno ne moremo biti nanjo. Pomislite: vodja te fabrike ima kacíh 1600 gl. letne plače in drugi manjši uradniki v drugih jednacijah tovarnah po 2000 gl. na leto zaslužijo, imajo tukaj 800, 400 gl. plače. Namesto električne ali vsaj plinove razsvitljave brlijo pred vsacim delavcem žalostno motne lojeve sveče. In mirno se v tej fabriki življenje odpletava; malo je delavcev in naše krčme ne kažejo prijaznejšega lica, nego drugod v skromnih razmerah. Kraj fabrike, — in tako, tako moter in še celo kraj, kjer delavec pri ognji dela, v kojem bi dosti zaslužiti moral, da si žejo gasi! Ubogi ljudje kuhajo neki z vodo. Idite v gorenji Štajer in videli boste, kak obraz tam industrija, tovarne za železnino kažejo. Ves okraj, kjer je ista, kaže veselo lice. Idi v nedeljo mej bradate močne kovače v istih krajih in vprašaj krčmarja, mesarja in druge, ako svoj račun najdejo! Veselo razbijavanje s kladvi slisiš odmevati in vesele obraze na starih in mladih; živijo dobro. In vsak nekovač ima svoj dobiček zraven in veselo vriska voznik hodeč zraven žrebcev, vozečih s „parizerjem“ železnino k železnici. V teh krajih slisiš kako krepko zaukanje iz slovenskega grla; tam in v krajih, kjer premog kopljejo, nahajaš na stotine slovenskih rojakov, ki doma — kruha ne najdejo in kojih predobra delavna moč se tam visoko ceni in uporablja. Pa vzemimo take odnošaje v naših krajih ob Krki, kjer bi se naravna, cena moč Krke upregla v delo železniske industrije. Tovarno za tovarno, kovačijo za kovačijo nahajal bi tu in pod udarci težkih kladiv svigale bi iskre okolo krepkih delavnih, a sitih, dobro rejenih naših ljudi.

Z ogljem se kuri v naših fužinah, kjer drugod ceni premog to stori in se oglje le v posameznih slučajih uporablja. Ogelj, nesrečna prikažen, koder te človek v večji meri vidi, ker svedočiš, da smrtna sekira udarja po vas, krasni gozdovi naših planin!

Velika lesna trgovina etablirala bi se tam, kjer so ljudje zbog predragega izvažanja primorani, na tak način lepe svoje gozde ukončavati; žaga zraven žage bi stala ob naravnih jezovih naše Krke in drago prodane deske vozarile bi se v Trst ali drugam. Za male denarje naš človek svoje gozde prodaja v pripravo oglja; tam ob južnej železnici v Borovnici in doli naprej je našemu možu gozd vinograd, ki mu daje to, kar potrebuje za potrebna plačila. Tam obogatevajo ljudje pri lesnej trgovini in vsak svoj hrast, smreko, hojo drago speča, drago tam in drugod ob železnici prodajajo bukovje. Pri nas dobiš lep hrast za par goldinarjev, smreko ti vzame kak žagar, ki ti je drago vožnjo desk pri kupu uračunal in bukovje in drugi les posekavaš za ogljeno kopico, 30 do 50 krajcarjev seženj na rastlini. Tako je v naši prijaznej dolini mrtvo, tiho; gori na planinah se žarijo ogljene kopice in v tih dol razlega se glas zamahljajev, ki podirajo gozde naše, barikade naše proti gladi, proti vsem družim sovražnikom življenja narodovega!

Je že tako, živeti se mora in ker družega zaslužka nij — hajd v gozd. Solznimi očmi podereš trpin slovenski veličastni hrast, da dobiš za sol, da umiriš eksekutorja, ki doli po cesti proti tvojemu domu koraka. Tako se pogažuje narodno gospodarstvo, narodno premoženje slovenstva v največjem delu istega, in čez razvaline jedenkrat bogate dolenjske narave brila bo mrzla sapa, proti kojoj ne bo imel naš človek razgaljenim prsam odeje! — Pogozditi morate, kjer ste sekali! — Čudneži, s čem neki, s 30 do 50 krajcarjev, za koje smo prodali seženj bukovih drv na rastlini, ali s tem, kar nam vsako leto več ali manj po naših vinogradih, strni — Hagelregion — ropotajoča toča pusti?

Iz Rudolfovega. Rudolfovo je staro mesto. Robati srednji vek postavil je to mesto na od treh stranij po Krki obdana skalnata tla. V njem našel je kmet iz okolice, našel mestjan zavetje, ko je kak naval divjih Azijatov poplaval dolenjsko stran. Bilo je to mesto v srednjem veku naravna trdnjava.

Ako pogledamo življenje v tem mestu v prejšnjem času, najdemo, da je bilo slično onemu v mestih druge zdajšnje Avstrije, slično življenju meščanstva v zgolj nemških mestih. Slovenstvo živelo je pod vlado nemških grofov; — feudalistični sistem dajal je tudi našim mestom svojo signaturo in načini dela nemškega sveta vživeli so se tudi v naših mestih. Slovenec mestjan šel je po svetu s potno palico učiti se spretnejšega dela in hodil je navadno v nemške kraje. Domu vrnivši se, prinesel je sabo navade in načine dela nemškega sveta. V našem mestu živeli so rokodelci v družinah, ki so se imenovali po nemškem primeru „cunfte“. Posebno dobro so gmotno stale družbe usnjarjev ter črevljarjev. Zadnji teh se v naši dobi živčih družbarjev bil je pred kratkim v visokej starosti umrli g. Luzar. On in njegov oče nakupila sta nekaj družbinsko usnjarsko stopo (stampfe).

Čas s svojimi rokodelskimi družbami pa je šel v zaton; po parnem stroji predrugčen svet prevrgel je vse stare navade in načine dela in tudi v daleč stran železnih cest ležeče kraje stegnil je, kolikor se je dalo, svoja krila.

Daleč stran leži Novo Mesto od železnih prog in poštni voz, kakor so ga videli naši očetje, drdra še zmiraj preskrbljen z dobrimi coklami po leti 10 ur, po zimi večkrat tudi 18 ur v Ljubljano, pet ur v Krško. — Moderno življenje sicer urinilo se je v našem mestu po marsičem tam, kjer gre zahtevam časa v obleki, jelu, družbinskem življenji udovoliti, ali ne tam, kjer gre za produkcijo. Produkcija našega mestjanstva hira, mora hirati. Tam v drugih krajih stroj, mašina vse hitrejša in cenejša, napravi, nego pri nas ročno delo. — Družba usnjarjev, ki je daleč na okolo dolenjsko stran z usnjem preskrbljevala (bilo je okolo dvajset usnjarjev samo v Novem Mestu), ne bi mogla konkurirati z tovarnicami, ki cenejšo usnje pripravljajo, ne z velikanskim ameriškim trgovom, ki je preplaval vso Evropo, ne z velikimi kapitali družega sveta. Pod tem uplivom sicer vse slovenske dežele trpijo

ali kar je drugače v krajih stran železnih prog, je to, da se je ona manjša produkcija, ki tisoč ljudi dobro redi, ustvarila in zopet tisoč ljudi dobilo je dobrega zaslužka v tovarnah in mesta, trgi v teh krajih poljudila so se, ljudstvo v njih producira več, kakor je treba za vsakdanjo rabo. Tam nahajamo srednji stan, ki se lahko samo z rokodelstvi peča, ki potem dovršena delo spravljajo na trg in tako hitrejša, spretnejša delavce stvarja. V teh trgovina drugače posredovati zamore mej ljudstvom, nego pri nas. V takih razmerah se varčljivost, talent v vsacem stanu lože in hitrejša povspne do boljšega gmotnega stala in s tem roko v roci hodi zidanje stanovanj. V teh krajih se ne krpa stara lesena, ali drugače nespretna hiša — podere se in nova se zida. V teh krajih so posamezni ljudje, ki z grošem začnejo ter do dosti tisoč goldinarjev premoženja spravijo.

Reče se mi morebiti, da bogastvo meščanstva nij vsa človeška sreča. Ne, pritrdim, ali le tedaj, ako je po vsem drugem svetu jednako razmerje produkcije in konsumpcije gmotnega stanja. Ali za Dolenjsko velja druga. Konsumiramo, živimo tako, kakor ljudje v navedenih bogatejših krajih, torej potrosimo toliko, kakor isti, ali ne pridobimo z našim delom ne polovico tega, kakor imenovani. Naravna posledica tega je, da primanjkuje, ali vsaj da ostajajo nekaj časa gmotne sile stagnujoče, stalne. Malo več otrok, nekaj nesreče v špekulaciji, v naravi prevrže ravnotežje in navzdol jame gospodarstvo lezti.

Nij sreča ono stanje velicij mest, kjer tovarniški delavec obupno v bodočnost svojo ter svojih otrok gleda, ali ono tudi ne v zdajšnjih razmerah, ko mora mestjan rokodelci, trgovec tudi zemljišča obdelavati, ker drugače živeti ne more. Delenja sil, dela ne strpi moderno življenje; boj za biti ali ne biti. Stanje — v kojem človek saj kos ljube zemlje ima, koja mu dá vsakdanji, najpotrebnejši živež in zraven drug zaslužek v rokodelstvu ali drugej stroki pridobivanja, brez kojega biti ne more, ker obleka, sol, svetloba, davki in tisoč družih potreb dobi le potem, kar ima vrednosti v skrinji — nij v zdajšnjih razmerah več mogoče v meščanstvu — srednjem stanu. Čas se gubi in z najetimi dragimi delavci se mora polje preskrbeti in rokodelstvo, trgovina zaostaja.

To vidimo v našem mestu. Srednji vek je v našem mestu prišel no gotovo več gmotno dobro stoječih meščanov videl nego naš čas. Marljivo, talentirano ljudstvo biva v našem mestu; po Ljubljani je naše mesto največje mesto Kranjske; v srečnej legi, v sredotočji glavnih dolenjskih cest, v sredotočji Hrvaške, druge Kranjske in Štajerske leži; ali kaj pomaga vse delo, delo se slabo plačuje in tujina nam prodaja za drag denar, kar potrebujemo; kar pa naš mestjan sočinja in žita potrebuje, po večjem sam pridela ali pa tudi skoro vsega sam porabi; vino doma porabi, če ga toča ne vzame; prodajati ga ne more; — ali za sto in sto družih potreb in plačil nij gmotnih sil, nij virov pridobitka. Inostranci norce brijejo iz vašega mesta; smeji se ljudje, ki so pred 40. leti se v vašem mestu šolali, pravijo, da se nič nij predrugčilo; drugi zopet pravijo, da razven „Narodnega Doma“ že 20 let nij nove hiše nastalo v našem mestu in vodo imamo neki ravno isto, ko naši predniki in vse drugo je pri starem ostalo, mejtem ko se mesta, trgi na Gorenjskem, na Štajerskem lepoto, spreminjajo in obnovljajo.

Bilo je še lepše življenje v našem mestu, ko je bival jeden bataljon vojakov mej nami, ko so bile vojaške vaje, ko so vojaci na leto puščali okolo sto tisoč goldinarjev v mestu in okolici. Polovica ostala je v mestu, drugo dobil je kmet v okolici. Zdaj so vojake odvzeli in glavno mesto Dolenjske že zdaj čuti in čutilo bo odhod vojakov tem hujše, čem dalje je oni čas, ko zidanje dolenjske železnice prinese kaj denarja, ko železnica otvori moderno produkcijo, delo modernega sveta. In zraven to čuti kmet v okolici, ki zdaj nič pridelkov v okolici spečati ne more, ker vojakov, konsumentov, nij, ker se to malo, kar uradnik potrebuje, od meščana poljedelca kupi. Tako tedaj tudi okolica manj denarja v mestu pušča. Ne jednega veletržca, bodi z vinom ali družim trgovskim blagom, ne nahajemo v Novem Mestu.

Mesto naše broji nad 2000 duš in mej temi je le 145 volilcev za državni zbor in mej temi kacij 70 uradnikih. Pa so pet-goldinarski možje

tudi mej 145 volilci. Ali te številke nič ne učijo? — Taki smo, gospoda v Ljubljani in drugod! Vrzite se nam kak kos od vaše mize — železnice in po njej modernega življenja tudi v pridobivljenju.

Narodno gospodarstvene stvari.

Kmet in hranilnice.

§ 194. ces. patenta z 9. avgusta 1854 odločuje, da se več ko 500 fr. za enega varovanca ne sme v hranilnici naložiti. Če je ta določba izpeljiva ali ne in če se res po njej ravna, to naj presodijo oni, ki so poklicani paziti na izvrševanje postav; nekaj dobrega pa je vsakako v tej določbi. Mnogo kapitala mladoletnih in drugih varovancev se nahaja v hranilnicah. Mesta in druge občine in korporacije kupujejo le hranilne knjižice in državne papirje, ves denar se staka v blagajnico teh zavodov, ki trgovcem po deželi in kmečkim posestnikom le redkokedaj posojila dá; in kakšna so posojila? Navadno ne zadosté za ono svrhu, za katero se je posojilo najelo. Treba je iskati novega posojila, a kje ga najti; sleherni imovitež ima svoj denar v hranilnici. Če se pa kmetu konečno posreči, da najde vsmiljenega človeka, ki mu začasno iz zadrege pomaga, dostikrat to zadrego tudi izkoristi, in če kmetu toča ali druga čima uniči pridelke, zgubljen je. Nove pomoči nikjer ne najde. Vsak si prej ogleda zemljišče knjige in če vidi, da je zemljišče zamazano, izgovarja se, da je njegova možnja že prazna.

Kmet ne ve več kam. Obresti in davkov ne more plačati. On prodaja zadnje živinče, a tudi zdaj se ni mir. Začne se tožba, eksekutor stoji na pragu, cenevci hodijo v hišo in boben z otožno donečim glasom razglasa obsodbo pomočnika.

Srečen oni, ki ima doraslega sina ali doraslo hčer in ki najde za prvega mlado nevesto, ki kaj prinese k hiši, ali za domačo nevesto pogumnega zeta. Temu se naloži dvojna in trojna butara; a za izročitelja je prva pretežka. Srečen tudi oni, kateremu upnik dovoli prodati koseninico ali drago mu njivco, da plača najsilnejše dolgove. Čez leto dni pride druga na vrsto, letina se čemdalje krči, obresti in davki pa rasejo dan na dan, upnike zapuščajo potopljenosti. Solznimi očmi se siloviti obrat se enkrat ozre na leseno bajto, v kateri se je spočil po težkem delu, in zdaj mora romati s palico v suhi roki med tuje ljudi. To je slika dolenjskega kmeta.

Razne stvari.

— (Iz Rudolfovega.) Pri naši c. kr. delegiranej sodnji se je dne 11. julija zanimiva pravda vršila, ki je trajala od 9. do 12. ure dopoldne in od 3½ do 7. ure na večer. Gosp. Margheri je tožil g. Jos. Maderja zaradi tega, ker je pred prvo volitvijo dolenjskih mest na g. dr. Slanca adresiran, po g. Šusteršiču iz Črnomlja poslani telegram: „Iz Kočevja dospel resni glas, Margheri obljubil Kočevcem novomeški gorenji gimnazij, za vašim hrbtom se čudne reči godé — Pozor.“ — nekaterim meščanom pokazal in g. dr. Slanca zaradi tega, ker je telegram iz rok dal ter zalil grofovske časti. Adjunkt g. Pollack obsodil je g. Maderja zaradi zalitve grofove časti po § 488 k. p., storjene s tem, ker je telegram razširjal, na 50 gl. globe in g. dr. Slanca zaradi tega, ker je navedeni telegram g. Maderju izročil, na 140 gl. globe. Natančnosti te pravde objavimo ob času. G. Mader in g. dr. Slanec sta se seveda pritožila.

— (Česta čez Gorjance) se že dela. Kopači kopljejo zemljo, drugi lomijo skale, voz za vozom odvažajo in privaja tvarino. Veselo gibanje daje upanje, da bode vsaj najhujši klanec že v teku leta zginit. Kolika dobrota, da se saj vratočolni klanec na „Wacht“ odstrani.

— (Zamudne obresti.) Od 4. julija t. l. sem je novi zakon z dne 15. maja 1885 d. z. v veljavi. Po tem zakonu zamudne obresti ne znašajo več po 6, ampak po 5 odstotkov. Le za trgovce ostane pri starem.

— (Vinarska in sadjarska šola na Dolenjskem.) Po sporočilu c. kr. kmetijske družbe na Kranjskem je c. kr. ministerstvo od te družbe zahtevalo potrebna pojasnila, zakaj bi se šola iz Slapa preselila na Dolenjsko.